

ZMIANY WSPÓLNEJ POLITYKI ROLNEJ UNII EUROPEJSKIEJ

Agnieszka Biernat-Jarka

Streszczenie. Celem opracowania było przedstawienie zmian Wspólnej Polityki Rolnej w UE oraz zarysowanie konsekwencji tych posunięć dla polskiego rolnictwa. Reforma WPR, przyjęta w Luksemburgu 26 czerwca 2003 r., zmieni formy wsparcia sektora rolnego. W przyszłości większa część dotacji będzie wypłacana niezależnie od wielkości produkcji. Otrzymanie nowych płatności, określanych jako jednolite płatności na gospodarstwo, będzie uwarunkowane przestrzeganiem przez rolników zasad wynikających z ochrony środowiska czy dobrostanu zwierząt. Reforma zostanie przeprowadzona między innymi na rynkach mleka, ryżu, pszenicy twardej, bydła i owiec.

Słowa kluczowe: reforma Wspólnej Polityki Rolnej, rozwój obszarów wiejskich, płatności bezpośrednie.

WSTĘP

Wspólna Polityka Rolna (Common Agricultural Policy – CAP) ukształtowała się jako historycznie pierwsza i najbardziej kompleksowa polityka społeczno-ekonomiczna Wspólnoty. Fundamentalną regulację prawną tego obszaru podejmują artykuły 38–47 Traktatu o Wspólnocie Europejskiej (TWE).

Pierwsze cele WPR ujmował artykuł 39 Traktatu Rzymskiego, formułując je jako dążenie do zapewnienia wzrostu produktywności rolnictwa i godziwego poziomu dochodów rolników, stabilizacji rynku produktów rolnych i zaopatrzenia ludności w artykuły żywnościowe oraz utrzymania właściwego, rozsądnego poziomu cen płaconych przez konsumentów. W aktualnych celach Wspólnej Polityki Rolnej, przedstawionych w dokumencie Agenda 2000, podkreśla się przede wszystkim zwiększenie konkurencyjności rolnictwa UE zarówno w skali rynku wewnętrznego, jak i międzynarodowego, zwiększenie bezpieczeństwa i jakości żywności. Głównym celem reform zawartych w Agendzie 2000 było zwiększenie orientacji rynkowej w rolnictwie jako wstępnego warunku rozwoju europejskiego sektora rolno-żywnościowego, wzrostu jego efektywności i konkurencyjności oraz wzmocnienie strukturalnego i ekologicznego rozwoju obszarów wiejskich jako uzupełniającego filaru Wspólnej Polityki Rolnej, która

przekształca się we Wspólną Politykę Rolną i Rozwoju Wsi. Priorytetem WPR stało się zintegrowane podejście do ochrony środowiska i wielofunkcyjnego rozwoju wsi oraz dywersyfikacja działalności gospodarczej, sprzyjające rozwojowi obszarów wiejskich w powiązaniu z rozwojem regionalnym. Reforma WPR zmierzała przede wszystkim do ustanowienia europejskiego modelu rolnictwa, charakteryzującego się większą konkurencyjnością, dbałością o środowisko naturalne oraz o wysoką jakość produktów żywnościowych.

Koncepcja Wspólnej Polityki Rolnej bazuje na trzech podstawowych zasadach: wspólnego rynku produktów rolnych (swobodny przepływ produktów rolnych i jednolite reguły interwencji w obrębie WE), preferencji europejskich (pierwszeństwo sprzedaży produktów wytworzonych we Wspólnocie), solidarności finansowej (wspólne pokrywanie kosztów funkcjonowania WPR).

Celem artykułu jest przedstawienie projektu reformy WPR, który zarysowano na spotkaniu ministrów rolnictwa UE w czerwcu 2003 r. Niektóre ze zmian będą odnosiły się do polskiego rolnictwa w bliższej przyszłości (np. zniesienie interwencyjnego skupu żyta), inne zaś dotyczyć będą perspektywy długoterminowej (np. propozycja uproszczenia systemu dopłat bezpośrednich w UE).

W opracowaniu zostały wykorzystane dokumenty Rady Ministrów oraz Komisji Europejskiej, opracowania i publikacje Fundacji Programów Pomocy dla Rolnictwa, w tym Sekcji Analiz Ekonomicznych Polityki Rolnej, opracowania i publikacje Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej, artykuły zamieszczane w „Rzeczpospolitej”, a także publikacje książkowe.

FINANSOWANIE WSPÓLNEJ POLITYKI ROLNEJ Z BUDŻETU UE

Rolnictwo znalazło priorytetowe miejsce w unijnej polityce gospodarczej. Świadczy o tym przede wszystkim duży udział wydatków na WPR w budżecie UE. W 2003 r. wydatki te wyniosą ponad 47 mld euro (por. tab. 1).

Tabela 1. Struktura wydatków z budżetu UE w 2003 r.
Table 1. EU budgetary expenditures in 2003 year

Wyszczególnienie	Wydatki w mln euro	% budżetu
Rolnictwo	47 378	43,0
Fundusze strukturalne	33 968	31,0
Polityka wewnętrzna	6 796	6,2
Działalność zewnętrzna	4 972	4,5
Administracja	5 211	4,6
Rezerwy	434	0,4
Pomoc przedakcesyjna	3 386	3,1
Inne wydatki	7 888	7,2
Razem	110 033	100,0

Źródło: ukie.gov.pl
Source: ukie.gov.pl

Wydatki na Wspólną Politykę Rolną, ustalane na okres 7 lat, aktualizowane są co roku ze względu na inflację. WPR jest finansowana z budżetu ogólnego UE, którego źródłem wpływów są dochody uzyskane z cel, z tzw. składek cukrowych i opłat wyrównawczych, podatku VAT oraz wpłat krajów członkowskich.

Środki przeznaczone na rolnictwo pochodzą głównie z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji dla Rolnictwa (FEOGA). W Funduszu FEOGA wyróżniamy dwie sekcje: Sekcję Gwarancji i Sekcję Orientacji. Z Sekcji Gwarancji finansowane są działania związane ze wsparciem rynków rolnych, np. dopłaty eksportowe, dopłaty za magazynowanie produktów, dotacje produkcyjne i konsumpcyjne, skup interwencyjny. Nowością jest finansowanie z Sekcji Gwarancji także wydatków na rozwój wsi, związanych z ochroną środowiska, zalesianiem, podatkami wyrównawczymi dla terenów słabo rozwiniętych, wcześniejszymi emeryturami dla rolników, inwestycjami w gospodarstwach rolnych, szkoleniami oraz transformacją obszarów wiejskich [UKIE 2003]. Z kolei Sekcja Orientacji ma udział w finansowaniu takich działań, jak poprawa infrastruktury na obszarach wiejskich, tworzenie alternatywnych miejsc pracy na wsi czy wspieranie inwestycji w turystyce.

Wydatki na rolnictwo z budżetu Wspólnoty wzrastały w ujęciu czasowym. W 1968 r. wynosiły 1863 mln ECU, następnie uległy zwiększeniu do 11 314 mln ECU w 1980 r., i do 40 994 mln euro w 2000 r. W budżecie na 2003 r. przewidziano sumę 47 378 euro (por. tab. 2).

Tabela 2. Wielkość wydatków Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji dla Rolnictwa na realizację Wspólnej Polityki Rolnej (mln ECU, mln euro)
Table 2. EAGGF expenditures on the Common Agricultural Policy

Lata	Wydatki na WPR
1968	1 863
1980	11 314
1985	19 728
1990	25 069
2000	40 994
2003	47 378

Źródło: Dane Komisji UE.

Source: European Commission.

Na spotkaniu 26 czerwca 2003 r. w Luksemburgu ministrowie rolnictwa krajów Unii Europejskiej i państw kandydujących przyjęli projekt nowej reformy Wspólnej Polityki Rolnej. Zmiany, nad którymi toczyła się dyskusja, zostały opublikowane przez Komisję Europejską 10 lipca 2003 r. Niektóre z propozycji zostaną przyjęte i wprowadzone jeszcze w obecnym okresie budżetowym (do 2006 r.), podczas gdy inne już w latach 2007–2013. Reforma istotnie zmieni system wsparcia rolnictwa, dając rolnikom większą swobodę wyboru kierunku produkcji rolnej. W przyszłości większość dotacji będzie wypłacana rolnikom niezależnie od wielkości produkcji. Aby uniknąć zaprzestania produkcji przez rolników, państwa członkowskie będą mogły część dotacji powiązać z określonym kierunkiem produkcji, a także z regionem tradycyjnej uprawy danej rośliny.

W dyskusji nad reformą WPR zaznaczył się istotny podział na kraje północy (Wielka Brytania, Dania, Szwecja, Niemcy, Holandia), wspierające propozycje Komisji, oraz kraje południa (Francja, Hiszpania, Irlandia), które dotychczas korzystają najwięcej ze środków unijnych i tym samym sprzeciwiają się poważniejszym zmianom. Przykładem może być Francja, która otrzymuje rocznie ponad 9 mld euro ze środków wydawanych przez Unię na finansowanie WPR.

Najważniejsze elementy reformy WPR są następujące [EU fundamentally... 2003]:

- wprowadzenie Jednolitej Płatności na Gospodarstwo (JPG), wypłacanej rolnikowi niezależnie od wielkości produkcji;
- uzależnienie uzyskania płatności od przestrzegania zasad ochrony środowiska naturalnego, dobrostanu roślin i zwierząt;
- rozwój obszarów wiejskich;
- redukcja płatności bezpośrednich w dużych gospodarstwach rolnych;
- utrzymanie budżetowej dyscypliny finansowej;
- zmiany na poszczególnych rynkach rolnych: mleka i produktów mleczarskich, bydła, owiec, zbóż, roślin wysokobiałkowych, ziemniaków skrobiowych, suszu paszowego.

ZASADY STOSOWANIA PŁATNOŚCI BEZPOŚREDNICH W UE

Głównym problemem dyskusji dotyczących reformowania WPR jest kwestia płatności bezpośrednich. Płatności bezpośrednie są instrumentem wprowadzonym w wyniku reformy Mac Sharrye'go w 1992 r. i zostały utrzymane w dokumencie Agenda 2000, zakładającym reformę Wspólnej Polityki Rolnej w latach 2000–2006. Systemem płatności w sektorze produkcji roślinnej zostały objęte zboża, rośliny oleiste, rośliny wysokobiałkowe, len i konopie włókniste, rośliny strączkowe, tzw. uprawy specjalne (tytoń, susz paszowy), a także rośliny przeznaczone na cele nieżywnościowe (np. rzepak na biopaliwo). Wielkość powierzchni odłogowanej, według Agendy 2000, została ustalona na poziomie 10% UR w gospodarstwie. Możliwe jest również dobrowolne odłogowanie dodatkowe. Wysokość płatności bezpośrednich z tytułu odłogowania gruntów wynosi 63 euro za tonę. Na gruntach odłogowanych istnieje możliwość uprawy roślin przeznaczonych na cele nieżywnościowe (rośliny przemysłowe, ozdobne, lecznicze), uprawa zaś roślin oleistych na cele nieżywnościowe na gruntach odłogowanych podlega ograniczeniom ilościowym.

Oprócz płatności bezpośrednich stosowanych z tytułu odłogowania części użytków rolnych gospodarstwa, stosowana jest płatność wyrównawcza. Jest ona związana z obniżaniem, począwszy od reformy Mac Sharrye'go, cen interwencyjnych na zboża, rośliny oleiste i wysokobiałkowe. Płatność ta wynosi obecnie, podobnie jak płatność z tytułu odłogowanej powierzchni, 63 euro za tonę. Oblicza się ją na podstawie średniego plonu referencyjnego zbóż w regionie/kraju w latach 1986–1990 i stawki dopłaty wyrażonej w euro (średni plon × dopłata). W rezultacie płatności te są zróżnicowane w krajach członkowskich czy nawet w poszczególnych regionach kraju ze względu na różnice w plonach zbóż. Na przykład, we Francji dopłata ta na hektar zbóż wynosi

379,26 euro, a w Finlandii tylko 177,66 euro¹. W tej samej wysokości przysługują dopłaty do gruntów odłogowanych. Dopłaty w krajach Unii wypłacane są proporcjonalnie do obszaru odpowiadającego średniej powierzchni upraw objętych pomocą z lat 1989–1991. W Unii Europejskiej dla wszystkich krajów członkowskich obszar ten wynosi 53 639 tys. ha. Przekroczenie tej powierzchni powoduje obniżenie kwoty dopłat.

W krajach Wspólnoty stosowane są również płatności w produkcji zwierzęcej, nazywane premiami, których możliwość uzyskania i wysokość zależy od gatunku i grupy zwierząt, a także od obsady na 1 ha powierzchni paszowej w gospodarstwie. W wyniku reformy WPR z 1992 r. podniesiono wysokość dopłat, w odniesieniu do tych, które istniały przed reformą, a ponadto wprowadzono tzw. premię ekstensyfikacyjną.

REFORMA PŁATNOŚCI BEZPOŚREDNICH

Zgodnie z reformą zaproponowaną przez Hansa Fischlera, obecnego komisarza ds. rolnictwa w Komisji Europejskiej, od 2005 r. kraje Unii Europejskiej będą mogły oddzielić dopłaty dla rolników od wielkości produkcji w ich gospodarstwach. Podstawą wymiaru dopłat będzie średnia wysokość wsparcia, którą rolnicy otrzymywali w latach 2000–2002 [EU fundamentally... 2003]. Z tego wynika, iż rolnicy będą mogli decydować się na uprawę roślin czy hodowlę zwierząt nie objętych dotychczas pomocą, gdyż i tak nie tracą na tym finansowo.

Francja jako główny producent żywności w UE, wyróżniający się produkcją zbóż, mleka i cukru, zgodziła się na reformę pod warunkiem jej złagodzenia. Po pierwsze, wyraziła opinię, iż krajom trzeba dać czas na wprowadzenie nowych regulacji i ma to być 2007 r. Kraje członkowskie, które obawiają się zaniechania produkcji rolniczej w niektórych regionach w wyniku wprowadzenia jednolitej płatności na gospodarstwo (JPG), mogą wyłączyć z JPG do 25% obecnych płatności w przypadku upraw polowych i warunkować ich otrzymywanie faktem prowadzenia uprawy tych roślin. W przypadku hodowli bydła jest to możliwe nawet do 100% premii na krowy mamki i 40% premii ubojowej lub 100% premii ubojowej albo 75% premii wołowej [Ocena... 2003]. Z jednolitych płatności na gospodarstwo będzie można także wyłączyć do 50% premii na owce i kozy, w tym premie uzupełniające na obszarach LFA, czyli o niekorzystnych warunkach gospodarowania. Do 2008 r. odłożono włączenie płatności bezpośrednich do jednolitych płatności na gospodarstwo w przypadku mleka, czyli do zakończenia reformy.

Państwa członkowskie mogą również zachęcać rolników do prowadzenia określonych kierunków produkcji, ważnych np. z punktu widzenia ochrony środowiska czy jakości produkcji. Działania te będą mogły być sfinansowane maksymalnie kwotą 10% środków przypadających w danym kraju na płatności bezpośrednie.

W dalszym ciągu obowiązywać będzie obowiązkowe odłogowanie w odniesieniu do upraw polowych. Polska nie zostanie objęta nowym systemem, gdyż w Traktacie Akcesyjnym ostatecznie zapisano, iż w naszym kraju, w pięciu pierwszych latach członkostwa, będzie mógł obowiązywać system uproszczony (system ten ma funkcjo-

¹Plon we Francji został przyjęty na poziomie 6,02 t/ha, a w Finlandii 2,82 t/ha.

nować w latach 2004–2006, z możliwością przedłużenia o dwa kolejne lata, do 2008 r. łącznie). Wielkość płatności bezpośrednich przyznanych państwom członkowskim przedstawiono w tabeli 3.

Tabela 3. Wielkość płatności bezpośrednich przyznanych państwom członkowskim jako procent płatności w krajach Wspólnoty (w %)

Table 3. Share of direct payments in candidate countries of total payments in EU (in %)

Lata	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Dopłaty	25	30	35	40	50	60	70	80	90	100

Źródło: Traktat Akcesyjny. Bruksela 31.01.2003.

Source: Accession Treaty. Brussels 31.01.2003.

Warunkiem otrzymania płatności bezpośrednich będzie jednak ściśle przestrzeganie norm ochrony środowiska, regul sanitarnych, właściwej konserwacji gruntów, utrzymywanie tradycyjnego krajobrazu wiejskiego i dobrostanu zwierząt. Gospodarstwa będą szczególnie kontrolowane przez wyspecjalizowane instytucje, przeprowadzające audyty rolny [Rowiński 2003]. W przypadku nieprzestrzegania wymogów ochrony środowiska czy warunków utrzymania zwierząt dopłaty będą co rok pomniejszane, nawet z możliwością ich całkowitego odebrania. Ważną kwestią jest fakt, że również polscy rolnicy będą musieli przestrzegać od pierwszego dnia członkostwa przynajmniej część dyrektyw ekologicznych. Tych rolników, którzy nie spełnią dyrektyw ekologicznych, spotkają kary w postaci zmniejszenia poziomu płatności bezpośrednich, począwszy od 10% w przypadku zaniedbań aż do całkowitego ich odebrania w przypadkach skrajnych.

Tabela 4. Redukcja płatności bezpośrednich w latach 2005–2013 (w %)

Table 4. Reduction of the direct payments in 2005–2013 years (in %)

Wysokość płatności na gospodarstwo rocznie	Lata		
	2005	2006	2007–2013
Do 5000 euro	0	0	0
Powyżej 5000 euro	3	4	5

Źródło: EU fundamentally reforms its farm policy to accomplish sustainable farming in Europe, Luxembourg, 26 June 2003.

Source: EU fundamentally reforms its farm policy to accomplish sustainable farming in Europe, Luxembourg, 26 June 2003.

Ważnym punktem reformy jest zmniejszanie płatności bezpośrednich dla dużych gospodarstw, a więc otrzymujących je w wysokości powyżej 5 tys. euro rocznie. Płatności te będą obniżane sukcesywnie co rok, począwszy od 2005 r. (o 3%), o 4% w 2006 r., o 5% w 2007 r. i w następnych latach do 2013 r. Szacuje się, że obniżanie poziomu dopłat o 5% przyniesie około 1,2 mld euro rocznie dodatkowych oszczędności. Z zaoszczędzonych środków 1% pozostanie do dyspozycji każdego kraju członkowskiego, w którym środki te zostały zaoszczędzone. Pozostałe środki zostaną rozdzielone pomiędzy państwa członkowskie przy zastosowaniu następujących kryteriów:

- powierzchnia użytków rolnych;

- wielkość zatrudnienia w rolnictwie;
- poziom PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Zaoszczędzone środki zostaną przeznaczone w poszczególnych krajach na rozwój obszarów wiejskich, z tym że co najmniej 80% tych środków pozostanie w danym kraju, a pozostałe 20% trafi do wspólnego funduszu w Brukseli, następnie zaś do najuboższych krajów Unii Europejskiej [Pierwszy Portal Rolny 2003]. W przypadku Niemiec udział ten będzie wyższy i wyniesie 90%, co ma stanowić rekompensatę za zniesienie interwencyjnego skupu żyta.

Obniżenie dopłat bezpośrednich nie dotyczy gospodarstw, które otrzymują poniżej 5 tys. euro rocznie. Jak podaje „Rzeczpospolita” [Bielecki 2003b], w takiej sytuacji znajdzie się 73% polskich producentów. Ponadto, przesunięcie środków w Polsce będzie możliwe dopiero po dziewięciu latach członkostwa, gdy nasi rolnicy otrzymają 100% dopłat bezpośrednich.

Przyjęcie limitu wydatków na finansowanie WPR na szczycie w Brukseli w październiku 2002 r. zakłada, iż mechanizm dyscypliny budżetowej zacznie obowiązywać od 2007 r. Będzie on polegał na redukcji płatności bezpośrednich w momencie, gdy prognoza wydatków na WPR na dany rok przekroczy limit wydatków, pomniejszony o 300 mln euro. Wówczas Rada Europejska ustali poziom dostosowań, na wniosek Komisji Europejskiej. Na postanowienie to należały szczególnie Niemcy, które wpłacają do budżetu UE około 5 mld euro rocznie.

REFORMA WPR NA NAJWAŻNIEJSZYCH RYNKACH ROLNYCH

Poza ogólnymi zapisami dotyczącymi reformy WPR, Komisja Europejska zajęła się poszczególnymi rynkami roślin i zwierząt. Poniżej zostaną przedstawione zmiany na podstawowych rynkach rolnych.

Zboża

Mimo wcześniejszych propozycji, cena interwencyjna na zboża będzie utrzymana na dotychczasowym poziomie, tzn. 101,31 euro/t. Cena ta została ustalona w ramach Agendy 2000. Wysokość płatności bezpośrednich pozostanie również bez zmian na poziomie 63 euro/t. Jediną zmianą w tym zakresie jest obniżenie o 50% istniejącej dopłaty z tytułu przechowywania zbóż (obecnie dopłata ta wynosi 0,93 euro/t).

Dla Polski niekorzystne jest przyjęcie przez ministrów krajów członkowskich Unii Europejskiej zniesienia, począwszy od 2004 r., interwencji na rynku żyta. Powszechnie wiadomo, że Polska należy do głównych jego producentów i co roku produkujemy 5 mln tego zboża z przeznaczeniem głównie na paszę. Jak ocenia Rowiński [2003], mimo tego, że interwencyjny skup żyta stanowił jedynie 10% skupu ogółem, od poziomu ceny interwencyjnej zależała cena w obrocie targowiskowym. Bez ceny interwencyjnej żyto w Polsce, zdaniem Rowińskiego, będzie znacznie tańsze.

Rośliną podlegającą innym zasadom wsparcia jest *pszenica twarda*. Wsparcie dodatkowe do produkcji pszenicy twardej w tradycyjnych regionach jej uprawy będzie prowadzone niezależnie od bieżącej produkcji. Kraje członkowskie UE mogą maksymalnie 40% płatności bezpośrednich uzależnić od prowadzenia uprawy pszenicy twar-

dej. Płatności te będą corocznie pomniejszane począwszy od 2004 r. (z 313 euro/ha do 285 euro/ha w 2006 r.) i zostaną włączone do jednolitej płatności na gospodarstwo.

Nowa premia do uprawy pszenicy twardej będzie wprowadzana w celu poprawy jej jakości (pszenica twarda przeznaczana jest głównie na kaszę mannę i makarony). Premia ta będzie wypłacana w obszarze tradycyjnej uprawy pszenicy twardej, do której produkcji rolnicy wykorzystują ziarno kwalifikowane odpowiedniej odmiany i jakości. Płatność z tego tytułu wyniesie 40 euro/t i będzie wypłacana w ramach limitu maksymalnej powierzchni gwarantowanej, co obecnie pokrywa się z powierzchnią tradycyjnej uprawy.

W odniesieniu do rynku *ryżu* Komisja zdecydowała obniżyć ceny interwencyjne o 50% (do 150 euro/t), co jest wynikiem dostosowywania cen do poziomu cen rynku światowego (aktualnie obowiązująca cena to 298,35 euro/t). Maksymalna wielkość skupu interwencyjnego została określona na 75 tys. ton rocznie. Rekompensatą za obniżenie cen interwencyjnych będzie podwyższenie płatności bezpośrednich z 52 euro/t do 177 euro/t, z których część (75 euro/t) będzie wypłacana w postaci tzw. płatności specyficznej. Pozostała kwota (102 euro/t) będzie włączona do jednolitej płatności na gospodarstwo i wypłacana w ramach maksymalnej powierzchni gwarantowanej, która została określona jako średnia z lat 1999–2001 lub powierzchnia aktualna (przyjmuje się powierzchnię niższą).

Rośliny pozostałe

Bezpośrednie płatności dodatkowe dla *roślin wysokobiałkowych* pastewnych zostały utrzymane w wysokości 55,57 euro/ha i wyłączone z jednolitej płatności na gospodarstwo. Będą one wypłacane w ramach nowego limitu powierzchni gwarantowanej, ustalonego na stałym poziomie 1,4 mln ha.

Kredyt dwutlenkowy to system, który ma zastosowanie do roślin „energetycznych” (upraw nieżywnościowych na gruntach odłogowanych). Wsparcie finansowe będzie wynosić 45 euro/ha, wypłacane do maksymalnej powierzchni 1,5 mln ha. Konieczna jest jednak umowa kontraktacyjna między rolnikiem a zakładem przetwórczym.

Niejednokrotnie środki finansowe w ramach płatności bezpośrednich rozkładają się między rolnikiem a przemysłem przetwórczym. Przykładem może być wspieranie produkcji suszu paszowego. Rolnicy otrzymają płatności włączone do JPG. Przemysł suszarniczy zaś otrzyma kwotę na poziomie 33 euro/t począwszy od roku 2004/2005.

Płatność bezpośrednia stosowana do *ziemniaków skrobiowych* pozostaje na niezmienionym poziomie (110,54 euro/t), jednak 40% płatności włączone będzie do JPG. Pozostałe 60% środków wypłacane będzie do tony skrobi.

Rynek mleka i przetworów mleczarskich

Kolejnym elementem reformy Wspólnej Polityki Rolnej jest obniżanie ceny interwencyjnej na odtłuszczone mleko w proszku (w ciągu trzech lat o 15%) i masło (25% w ciągu czterech lat do 2007 r.). Kwoty mleczne zostaną utrzymane do roku 2014/2015. Interwencyjne zakupy masła zostaną zawieszono po przekroczeniu limitu zakupów określonego na poziomie 70 tys. ton w 2004 r. i obniżonego do 300 tys. w 2007 r. Płatności zostały ustalone na poziomie 11,81 euro/t w 2004 r., 23,65 euro/t w 2005 r. i 35,5 euro/t w 2006 r. i następnym latach.

FINANSOWE WSPARCIE GOSPODARSTW ROLNYCH CELEM DOSTOSOWANIA DO STANDARDÓW OCHRONY ŚRODOWISKA I PODNIESIENIA JAKOŚCI PRODUKTÓW

Komisja Europejska w przedstawionych na najbliższe lata zmianach zwróciła uwagę na ochronę środowiska naturalnego oraz dobrostanu zwierząt, a także podkreśliła ważność jakości żywności produkowanej w gospodarstwach rolnych. W ramach działań na rzecz rozwoju wsi będzie udzielana rolnikom pomoc na dostosowanie do standardów ochrony środowiska. Płatności te będą wypłacane przez 5 lat do wysokości 10 tys. euro na gospodarstwo w pierwszym roku. W kolejnych latach wsparcie będzie stopniowo zmniejszane.

Gospodarstwa, które chcą poprawiać jakość produktów i sprzedają konsumentom bezpieczną żywność, mogą występować również o wsparcie finansowe w wysokości 3 tys. euro na gospodarstwo, maksimum przez 5 lat.

Grupy producenckie będą mogły liczyć na dotacje na wspieranie działań informujących konsumentów o produktach wytworzonych w ramach programów poprawy jakości. Wysokość pomocy określono maksymalnie do 70% kwalifikowanych kosztów projektów [Ocena... 2003].

PODSUMOWANIE

Reasumując, wprowadzenie reformy WPR w Unii Europejskiej przybliży system płatności bezpośrednich do systemu uproszczonego, na jaki zgodziła się Polska w Kopenhadze w grudniu 2002 r. Reforma ta nie będzie miała zasadniczego wpływu na warunki członkostwa Polski w pierwszych latach. Wysokość wynegocjowanych dopłat bezpośrednich nie ulegnie zmianie. Zgodnie z założeniami reformy i przyjętym stanowiskiem w negocjacjach akcesyjnych z Kopenhagi, dopłaty w okresie przejściowym będą rosły, a następnie będą proporcjonalne do powierzchni użytków rolnych gospodarstw.

Oddzielenie płatności bezpośrednich od produkcji daje producentom większą możliwość wyboru kierunku produkcji, a tym samym lepsze dostosowanie się do wymagań konsumentów. Ma to także znaczenie dla polskiego rolnictwa z uwagi na większą specjalizację produkcji i handlu na jednolitym rynku europejskim [Ocena... 2003].

Unia zamierza także odejść od skupu interwencyjnego żyta, co jest niekorzystne dla Polski. Dotychczas w tym systemie skupowane było około 10% żyta produkowanego w Polsce. Ewentualne nadwyżki będzie można eksportować, korzystając z unijnych dopłat eksportowych. Reforma zakłada także obniżanie poziomu cen interwencyjnych na produkty mleczarskie. Kolejnym elementem nowej Wspólnej Polityki Rolnej będzie zaostreżenie norm sanitarnych weterynaryjnych i ekologicznych. Będą je musieli spełniać wszyscy rolnicy, aby mogli uzyskać prawo do dopłat [Bielecki 2003a]. Z uwagi na duże koszty wprowadzenia systemu kontroli Polska wystąpiła na szczycie w Luksemburgu o wprowadzenie systemu przejściowego do momentu osiągnięcia pełnego systemu płatności.

Istnieje duże niebezpieczeństwo, że Polska nie wykorzysta dostępnych funduszy strukturalnych na rozwój wsi. Zagrożenie to jednak powinno być bodźcem do działania nie tylko dla odbiorców indywidualnych, ale także dla instytucji i samorządów.

PIŚMIENNICTWO

- Adamowicz M., (red.), Dostosowanie podstawowych rynków rolnych w Polsce do integracji z Unią Europejską. Wydawnictwo SGGW. Warszawa, 1999.
- Adamowicz M., Perspektywiczne kierunki ewolucji Wspólnej Polityki Rolnej. [w:] Roczniki Nauk Rolniczych. PAN, Komitet Ekonomiki Rolnictwa, Wydział Ekonomiczno-Rolniczy, zeszyt 1, tom 90. Wyd. Wieś Jutra, Warszawa 2003.
- Bielecki J., 2003a: Porozumienie w sprawie CAP. [w:] Rzeczpospolita z dn. 30.06.2003 r.
- Bielecki J., 2003b: Wielka europejska reforma rolna. Pomoc niezależna od produkcji. [w:] Rzeczpospolita z dn. 27.06.2003 r.
- EU fundamentally reforms its farm policy to accomplish sustainable farming in Europe, Luxembourg, 26 June 2003. [w:] Internet: http://europa.eu.int/comm/agriculture/mtr/index_en.htm
- Informacje Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej, 2003. [w:] Internet: <http://www.ukie.gov.pl>
- Informacje Pierwszego Portalu Rolnego, 2003. [w:] Internet: <http://www.ppr.pl>
- Ocena reformy WPR uzgodnionej w Luksemburgu 26 czerwca 2003 r. z perspektywy Polski (Wersja wstępna). FAPA, SAEPR. Warszawa, lipiec 2003 r.
- Rolnictwo. Zrozumieć negocjacje. Pełnomocnik Rządu do spraw negocjacji o członkostwo w Unii Europejskiej. Kancelaria Prezesa Rady Ministrów. Warszawa 2001.
- Rowiński J., 2003: Zmiany we Wspólnej Polityce Rolnej proponowane przez Komisję Europejską. [w:] Internet: <http://www.ierigz.waw.pl>

THE CHANGES OF THE COMMON AGRICULTURAL POLICY OF THE EUROPEAN UNION

Abstract. On 26 June 2003, EU Ministers of Agriculture adopted a fundamental reform of the Common Agricultural Policy (CAP). The reform will change the way the EU supports its agricultural sector. In future the vast majority of subsidies will be paid independently from the volume of production. These new "single farm payments" will be linked to the respect of environmental and food safety. The reform will be conducted on the following markets: milk, rice, cereals, durum wheat and others.

Key words: reform of the Common Agricultural Policy, rural development, direct payments.

*Agnieszka Biernat-Jarka, Katedra Polityki Agrarnej i Marketingu, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego, ul. Nowoursynowska 166, 02-787 Warszawa
tel./fax 843 07 74; e-mail: biernat-jarka.agnieszka@wp.pl*